

כראשונים ומפורש דלא כהרא"מ שסתחילו
 לחמיה קרוב לזמן שבאו ישראל לכבשם ומלינו
 על עשו שלד נסים מתחת בעליהן ומלינו על
 ישמעאל שנחגל בביתו של אברהם חבינו
 ואמרו רז"ל במ"ר כי מה שכחוב וחרה טרה
 אח בן סגר כי מלחק הוא גלוי עריות ועוד
 היטא במד"ר פ' שמות ולא עשו כאשר דיבר
 אליהן מלך מלרים לכן לא נאמר חלה אליהן
 א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שחבע אותן להזדווג
 להם ולא קבלו ממנו הרי אפילו מלכם הי'
 שטוף בזימה ומכש"כ כלל העם ומלינו על
 בעלה של שלושית בת דברי שהמלרי רימא
 אותה והקימו בחלות הלילה בשביל לזנות עם
 אשתו וככה רבו אין מספר הרי ברור שגם
 דורות הראשונים של מלרים ושל כנענים כולם
 היו שטופים בעריות ובזימה. אך מה שלא
 נעשו מקודם הוא מטעם כי לא נתמלא
 סתחם וזכות תולה כמו שפורש במ"כ :
ואפשר כי מה שכחוב ולא תקיף הארץ
 אחתם וגו' כאשר קאה את
 כגוי אשר לפניכם פירשו דבנה ישראל
 נתעבבו בא"י כמנין וישיבתם וזהו קרוב
 למנין השנים של האומות ואמר הפסוק
 שירבה להם ימים כמו שהארץ אפו להכנענים
 ואמר כאשר קאה כו' כי לא ירבה להם ימים
 יותר מכפי שהארכתי לכנענים. ולכן מכל
 סגן ראיות נראה דפי' הרמב"ן יוחא מאד :
ומ"מ הסבוגנחי לישב גם דעת רש"י ז"ל
 אשר דבריו הם מסמדרש וכל דבריהם
 קבלה מתשה רבינו ע"ה. ולכן ר"ל דזהו אחת
 ברור כי הכנענים שטופי זימה מעולם היו
 חבל חילוק יש בין אחר המבול ובין קודם
 המבול דהנה קודם המבול לא הי' הדבר
 נחשב בעיניהם לחטא ועון ולא נחביישו

לעשות הדבר בפרהסי' ואחר המבול הי'
 גדורים מלעשות כזה בפרהסי' והי' נחשב
 בעיניהם זאת לחטא ועון ונחביישו כזה לפני
 העולם וזהו שפי' רש"י וכן לא יעשה לשכב
 את בת יעקב שהיו גדורים בעריות בפרהסי'.
 ועוד אפשר כי אחרי שהשוב בעיניהם זאת
 לחטא לא הי' דרכם לחסר בע"כ רק לפתוסה
 וליתן חתן וכאן הי' באוגם ועוד כי עינה
 אותה ובה עלי' שלא כדרכה. וזהו לענ"ד
 הכוונה האמיתית בדברי רש"י כי רש"י לא
 העתיק דברי המדרש כהוייתו שבמדרש כחוב
 וכן לא יעשה לפי שהיו גדורים בעריות
 ורש"י הוסיף מלות אלו וכן לא יעשה לעמות
 את הבתולות ולמה הוסיף רש"י החיבות
 הללו ע"כ לפרש כי זהו שגדרו עלמן מימי
 המבול שלא יענו את הבתולות חבל לא גדרו
 עלמן ^{אוצר החכמה} שלא יחטאו וזה ברור :

יג האריך רבינו לפרש מפני מה נחביישו
 כל בעלי שכם הריגה והעתיק ^{מח"מ 1234567}
 דברי הרמב"ם בספר הירד וקסיג עליו יעו"
 בפנים. ואמרתו לישב דעת הרמב"ם - טעמו
 דבב"י אפילו מה שאינו באזכרה רק בעשה
 מ"מ ב"י נהרג דהנה אמרין בש"ס סנהדרין
 רב הונא ורב יהודה וכולכו חלמידי דרב
 אמרו על שבע מלות בני נח נהרגים גלי
 רחמנא בחדא וה"ה לכולכו ופי' רש"י גלי
 רחמנא בשפ"ד. והנה בשפ"ד אף בישראל
 חיוב מיסה. וא"כ איך למדין משפ"ד על
 סגן. אלא ע"כ משום דהתורה כללם כולכו
 בחדא לכן דיניהם שוב וא"כ לענין דיינים
 נמי הכי דהרי ג"כ כלל בפסוק זה וכל מה
 שנכלל בפסוק זה ככל דיגם שוב דהנה גלי
 רחמנא בחדא וה"ה לאיך ולחלק דלא אפשר
 ללמוד משפ"ד רק אותן שאזכרה שלהן בלאו
 לא

לא ייחא ליה לברמז"ס דברי מלך כשכל לא
 אפשר ללמוד משפ"ד וע"כ דאקשינכו כולכו
 להדרי וא"כ נכלל גם לכוש"ב דיינים בדין זה :
עוד כתב רבינו ומה יבקש בכן הרב חיוז
 כו' הנה דעחו דצ"ג העובד ע"ג
 בימים הקדמונים נהג ולא נראה כן מדברי
 החוס' בע"ז כו' ע"ב חוס' ד"ה ולא מורידין
 וזה לשונם ואת"פ כו' מ"מ חין מורידין
 דרבינכו קרא לכיסירה דכתיב והיו לך למס
 ועבדוך . וכהה חיש בריתו הרב הגדול
 סוע"ה ר' העשיל נ"י כשפלטחי לפניו
 זאת אמר לי שגם הראב"ד ס"ל כדעת
 החוס' צפ' שטי מה' מלכים ועיינתו צ"ס
 ונתעוררתי בדבריכם הקדושים הרב אהר
 חין כאן מקום לקבל האריך . ואך הערה
 קטנה אליע לפני הקורא . דכהה ברמז"ס
 פ' ח' ה' ע' יפ"ח שלא ראה לכתיב ע"ג
 אחר השנים עשר וכו' וכן עיר שהשלימה
 חין כורחין להם ברית עד שיכפרו בע"ג וכו'
 ויקבלו שאר המלות שנלטו בני נח ולכאורה
 ל"פ למה ממחיתים ליפ"ת י"ב חודש ועי'
 כ"מ חולי נכלל קושיותי בדבריו הקדושים . אבל
 נלענ"ד הטעם דברי עד י"ב חודש יושבת
 בבית ישראל ומלפני לה שהקבל עלי' כד"ח
 וא"כ עתה אינה עובדת ע"ג ואי משום
 מחשבתה לעכו"ם על המחשבה אינה חייב
 אף דבעכו"ם מחשבה מלורף למעשה זהו לדין
 שמים . ולפ"ז אחר י"ב חודש זהו דווקא אם
 משלחה ממנו מחויב לראות שהקבל ע"פ ז'
 מלות בני נח ויש לי ראיות ע"ז ויפורש
 במק"א . עוד ק"ס ברמז"ס ה' ו' וכן אם
 צנעה אחר שניטלה לשם שפחה משישחמש
 זה עובר בלא מעשה . הנה מלשון וכן אם

אוצר החכמה

בבשה נראה דאם בלא חונם רק שמרואה
 להיות שפחה אללו מוחרת ויש להסתפק חולי
 אף מרואה חסורה משום חילול ק"ס דיאמרו
 האומות אינם מקיימים מה שלוח להם חורה
 לא תתעמר בה ומה שכחוב ברמז"ס וכן אם
 בבשה משום דמיירי צכווק ויבואר אי"ה
 צפ' חלא :

אח"ח 1234567

ק' ל"ה וישב שם ועשה שם מזבה. לא ידעתי
 מכו ושכ שם. ויסכן שלוח לשבת
 שם מחיליך ואח"כ יעשה כמזבח לפעכר
 מטומאת עכו"ם או מן החללים שהרגו כעין
 ואחס חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כי לא
 לוו עדיין בני חטאת ויעקב נזרז צמלוח
 להטכר ערס בואו שם או שיבי' ונקומה
 ונעלה בית אל מוקדם צמעש וחולי לוח ושכ
 שם לפנות מחשבתו לדבקה באל . מדברי
 רבינו אלו שכתיב וחולי לוח ושכ שם לפנות
 מחשבתו לדבקה באל למדו דמלוח מן החורה
 להשתדל אחר התבודדות וצ"ס של"ה הלכות
 השוכה סמך פלמו על זה ועי' בהקדמת ס'
 חרדים . ולדעתי מכתן חין ראי' משני פעמים
 אחד לעשות מזבח לריכים הכנה יתירה ולשם
 ששה דברים הוצח נזבח ולכל המלות לריכים
 כוונה וציותר להקרבת הקרבן שנאמר זו לא
 יחשב . ועוד כי יעקב שחי' צכור וחי' עובד
 ד' במזבח וצקרצן אמר לו ד' לפנות מחשבתו
 ע"ד שאמר ואת מקדשי חראו . אבל יש
 להביא ראי' מן החורה להסתבודות מן וילא
 ילחק לשוח צשדה :

ק' ל"ז פ' ו' ז'ה כמעט סי' אחרי שוב אחיו
 מחרן וכהאחו צארץ כנען ואפשר
 שחי' גם אחרי מות אביהם ע"ש עד סוף
 דברי רבינו. מפורש צפדר"א פרק ל"ח :

קפיטל ל"ז פסוק ל"ג **כתונת בני חי' רעה**
אבלתחו .

ברש"י ולמה לא גילה לו הקב"ה לפי שהחרימו וקללו את כל מי שיגלה ושתפו להקב"ה עמם . וזה מפורש במדרש תנחומא . וקשה הדבר ללייר בשכל איש כערכינו איך יכולים לשחק להקב"ה . וראיתי שעמדו ע"ז קדושי עליון הרב צמ"ר גור ארי' וברב צמ"ר לבוש האורה וע"ש בדבריכם הקדושים שהאריכו בזה הרבה . ואמנם כי בדברי חורב הרשות נתונה לכל הענה את חלקי שאמרתי בזה על דרך הפשוט וזהו כי מלינו במדרשים כי כח איש אומה הישראלית להשביע להשרים המשמשים במרום . וכתבתי קצת מזה צפ' וישלח על פסוק ויקרא לו אל חלקי ישראל ויכל איש הישראלי להכריח אוחס שיעשו רצונו ועי' מ"ר ח"כ כובא ברש"י שם במגילת ח"כ על פסוק חלל מלכה ושריה כי השביעו להשרים שלא ישרפו והחליפם הקב"ה . ומלינו צמ"ר סוף פ' הרכה וז"ל כשראה סמאל אשר משב רבינו יושב וכוחב שם המפורש ברח מלפניו כי כן הטביע הקב"ה בכחותינו שנהי' מושלים גם על המלאכים . וסנה ידוע שיטת הרמב"ם צמ"ר המורה הובא קצת מדבריו בדברי הרמב"ן פ' וירא שכל נביא זולת משה רבינו ע"ה נבואתו ע"י מלאך וא"כ ניחא שהחרימו ושתפו עמם להמלאך הממונה על הנבואה להגיד להנביא וע"ז יש להם כח . וחלו לא ה' ניחא להקב"ה ה' מחליף נבואתו ליעקב ע"י מלאך אחר . אך ניחא ה' להקב"ה ולכן הועיל גזירתם על המלאך הממונה על כך . אך כ"ז הוא לדעת הרמב"ם . אבל לדעת הרמב"ן ז"ל כי הנבואה

לא ע"י ראיית המלאך עוד לריך ישוב . אמנם נלע"ד דאף לדעת הרמב"ן הנבואה בא לנביא ע"י מלאך ואך ע"י המלאך אשר שמו של הקב"ה בו והחילוק בינו לבין הרמב"ם לדעת הרמב"ם ע"י כל מיני מלאכים נקרא נבואה ולדעת הרמב"ן דווקא ע"י המלאך ששמו בקרבו . ומכאן בדברי רבינו פ' משפטים בפסוק כ"א סי' כ"ג ועי' רמב"ן פ' תשא פסוק י"ב כי שני מיני מלאכים יש וע"י המלאך ששמו בקרבו זהו נבואה ויבואר ח"כ להלן סוף דבר מזה ח"כ ניחא שה' ביד

אוצר החכמה

בני יעקב להשרים שלא יגידו :

קפיטל ל"ח פ"ח פ"ב ק"ד **באמצע** כדברים וכן צגמ'

אח"ח 1234567

מוכיח שאין יבמה צגמ' נח חייבת כלל . אנכי הלעיר הערותי בזה דברים אחדים מחודשים ונפלאים לענ"ד והוא דכנה במס' קידושין י"ג ע"ב דחיק הש"ס למלאך אלה מפורש בחורה דמיחה מתרת לעלמא ומסקנת הגמרא שם מדליחקות מיחה לגירושין דכתיב ושגאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיחה לגירושין מה גירושין שריא וגומרת אף מיחה שריא וגומרת . והנה כבר ביארתי צפ' לך סי' ע"ו דבני נח גירושין אין להם וכן פסק הרמב"ם צפ' ע' מה' מלכים דאין להם גירושין בכחב רק או שהוא מוליאה מביתו ומשלחה או שתלא היא מרשותו וסלק לה . ומלאתי גם ראי' מש"ס דילן דכותיים אין להם גירושין בכחב דאמרינן בזבחים דף ג' ע"א ורמיהי כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואפילו לשם כותית נמי פסול ועי' פי' רש"י ומוכרת שם פי' רש"י וז"ל ואע"ג דכותית לאו בת גירושין

גירושין היא מהניח לפכול אלמא דלחו מינו
 מחריב זה הרי מפורש סחמא דגמרא דכותיים
 אין להם גירושין. ועטם הדבר כיון דקידושין
 אין להם ואיסורם רק משום דביקוח כדכתיב
 ודבק באשתו ולא באשת חבירו ולכן כ"ו
 שמבטלין כדביקות נעשים חפשים זה מזה
 בלי שום גע כריחות. וכיון שלא נחברר
 בתורה גע כריחות צני נח א"כ אין לנו
 מקום ללמוד דמיחה מתרת. ואי משום
 דדביקותם שלהם בטל זהו מלך הסברא
 דהוא אסרה וכוא שרי לה ובש"ס שלנו לא
 יוחא להו ללמוד מטעם סברא הנ"ל דמיחה
 מתרת לעלמא וראי' מעריות דאוסרים ואינם
 מחירים וא"כ לא אפשר לך יבום צני נח
 אחרי דאחר מיחה כוי כקודם מיחה כבעל
 ולריכה ללאח מרשותו וזהו גירושין ובגירושין
 לא שייך יבום :

והנה לא מלאתי מפורש בשום פוסק או
 מפרש מכו יליח האשה מרשותו
 צני נח אם לריכה לומר כן צפני עדים או
 צפני צ"ד כמו מילאון ביתומה קטנה שממאנת
 צפני צ"ד ומאמר אינוי רולה צפלוני והנה
 צמילאון הוא מדרבנן אבל בדאורייתא לא
 מליט כן. והי' אפשר לומר אחד משני אופנים
 או כמו שכתב הרא"ה כובא דבריו צהובת
 הריצ"ש הי' ו' ובחשו' נוצ"י ח' אה"ע סי'
 כ"ב ובצ"ש סי' דאם רואין אנו בא' שנוהג
 עם אשתו כדרך איש ואשה לא צעוין עדים
 על הקידושין וכמו כן אפשר לומר כפיך אם
 כו"ע יודעים דכיום אינו דר עם אשתו כדרך
 איש ואשה מסחמא ילאח מרשותו. אבל צעני
 רחוק ראי' זו דמה שאדם דר עם האשה
 צנוהג שבאישות זהו ודאי ראי' אבל כהיפוך
 אינו ראי' דדילמא בקעפה היא עמו. ועלה

על דעתי לפרש ע"ד שאמר הרמב"ם צפ"א'
 מה' גירושין כל' י"ג ומנין שיסגו צפני
 עדים הרי הוא אומר עפ"י שנים עדים או
 שלשה עדים יקום דבר ואי אפשר שתהי'
 זו כיום ערוה והבא עלי' במיחה בים
 דין ולמחר תהי' מותרת בלא עדים.
 והנה המ"מ שם נדחק למאן מקור
 לדברי הרמב"ם. והארכתי כרצו צהובת
 על דברי הרמב"ם כללו ומטע מדברי
 חסובתי הי' למראש עיני אחי הגדול הרב
 הגאון ר' מאיר יוסף נ"י אב"ד דק"ק יאלאווא
 והקדים לדברי. ואך לעל"ד מקור לדברי
 הרמב"ם מלאתי בירושלמי ריש פ"ק דגיטין
 על עובדא דכובא גם צש"ס שלנו שם דף
 ס' ע"ב רבן בר רב חסדא אייתו גיטא
 לקמיה דרי"ח ע"ז שם מפורש בירושלמי
 וזה לשונם מאי כדין טעמא דריו"ח כדי
 להחזיקה גרושה צפני שנים וכן הוא בירושלמי
 קדושין פ' האומר סו' הל' ח' ומבואר שם
 בירושלמי דאין אמירת צפ"ג ובפ"ג צפני
 שנים רק הנהלס מחויב להיות צפני שנים
 ומטעם שלריך החזיקה גרושה צפ"ש ובק"ע
 שם מקשה הלא לריך שנים מטעם עדי
 מסירה כר"א וגשאר בל"ע ואין זו קושיא דזכו
 גופא מפרש בירושלמי למה צעוין עדי מסירה
 וכלא באמת צגיטין כתב צכתב ידו נמי כשר
 מן התורה ומפרש טעם הדבר משום דעפ"י
 שנים כוי מוחזקה שהיא גרושה וכח צכ"ו
 דכשר כדפי' החום' דכתב ידו כמאה עדים
 דמי. ומעשה הי' נ"ל לומר דצני נח נמי
 לריכה לומר צפני שני עדים שיולאח מרשות
 בעלה כדי להחזיקה בגרושה כיינו שאינם
 אשת איש או אם הוא המגרש לריך שיאמר
 הוא צפני שני עדים שמוליאה מרשותו :

אוצר החכמה

עוד נ"ל לבאר דבר נחון לענ"ד דהנה שם בירושלמי קידושין ובמ"ר בראשית י"ח דאמר שם דבני נח אין להם גירושין אמר שם עוד דאם בן נח גירש את אשתו וכלכה ונשאת לאחר ושוב נחגיירו שניכין אין אני קורא בם לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אשר לכאורה תמוז מאד מאמר הלז דעשתמע דווקא אם נחגיירו ומעטם דגר שנתגייר בקמן שגולד דמי הא לא נחגיירו אסורה עליו בלאו . ולא ידענא מי בזכיר לנכרי בלאו דלא יוכל בעלה הרי כללות התורה לישראל נאמרה ורק פרטי מלות שניתנו לבני נח ומתיכין הוזכרו בני נח על לאוין האמור בחורב לישראל . ולכן נראה דהירושלמי והמ"ר אמרו בנחגיירו לאשמועינן אפילו נחגיירו ומכש"כ בנכריוחן ודאי לא שייך בהו לאו דלא יוכל לשוב לקחתה וגו' וראי' דכללות החורה לישראל נאמר ולא לבני נח כתי' שראינו דכותי מישראל לא קני משבון אפי' למ"ד דכל קניינו של כוהנים בכסף כידוע בש"ס ופוסקים עי' פסחים ל"א ע"ב ובמפרשי הש"ס וכהנה רבות בש"ס :

וע"ד פילפולא אפשר לישב הא דאמרו אין אני קורא בם לא יוכל בעלה כו' דזכו אליבא דב"ש דאמר סוף פ' המגרש דלא יגרש אדם את אשתו אלא א"כ תלא בה דבר ערוה ומקשה בירושלמי לדבריו למה לי בלאו דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה וחירץ לעבור עליו בשני לאוין והנה דבני נח גמי היסא דין דדבר ערוה כיון דאסורה לזנות מצעלה דאיסור אשת איש יש להם . עכ"ז לאו דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אין להם אם נחגיירו דכיון שנתגייר כוי קטנים שגולדו אבל בגיוחן עברו משום

שמיכם כמו בישראל. עוד אפשר לומר דהנה ידוע מה דאיחא בחום' בשם ר"ח כתובות ד' ג' ע"ב ד"ה ולדרוש לכו דאשת איש שזינחה עם גוי וגמגייך מותרת לו ועי' ברא"ש יסובו על דברי ר"ח וסריב"ס פליג עליו ולפי דברי סריב"ס שפיר אשמועינן בצרייתא דאין אני קורא בם לא יוכל בעלה דהנה באשת ישראל שזינחה עם סוכרי ונחגייר אסורה עליו מעטם כשם שאסורה לבעל כו' אבל בגר שגרש את אשתו מעטם דנחגיירו וקקטן שגולד דמי אינה נאסרת על הבעל וממילא אין כאן איסור על הבעל ועי' במרדכי פ' ד' מיתות אכן ר' יחיאל עשה מעשה כר"ח ולא מטעמי' כו' אלא משום דגר שנתגייר . עוד יש לי דרך שלישי מה שאשמועינן שאין אני קורא בם לא יוכל בעלה כו' דהנה איתא במתניתין כתובות כו' פ' הכותב גר שנתגייר אשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ובגמרא שם לא שנו אלא מנה מאסיה אבל חוספת אין לה ורב יהודא אמר אפי' חום' יש לה ובחום' ד"ה לא שנו וא"ת מאי קמ"ל מחני' שע"מ כן קיימה אפי' לא כתב לה מעולם יש לה כתובה כו' וי"ל דאשמועינן היבא דנשאת בחולה אע"ג דכשגדל או נחגייר כבר היא בעולה אפי' הכי יש לה כתובה מאתים שע"מ כן קיימה שיבא עכשיו כחילת נשואיה ודעת הרמב"ם פ' י"א מה' אישות אינו כן ופסק הר"מ דכתובתה מנה ופי' המ"מ הטעם משום דבעת שכנסה היסה בחזקה בעולה ועי' ב"ש א"ש ע"ס' ס"ז סעיף י"ב . ובזה כו' נ"ל לומר דבצרייתא בירושלמי אשמועינן בין לדעת רמב"ם דכתובתה מנה ובין לדעת החום' דכסותה מאתים בא בצרייתא לאשמועינן

לאם גירשה בנכרותה ונשאת לאחר ואח"כ
 נתגיירו שניהם ונשאו זה את זה בלא כתובה
 היינו שלא כתב לה כתובה מחדש אמרינן ג"כ
 שנשאה על חנאי הראשון וכיון שהי' לה
 כתובה ממנו בנכרותה אע"פ שהפסיק אחר
 בהמלע ונשאה כיון שלא נאסרה על הראשון
 מחמת לאו דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה
 לכן לא נחבטל בכתובה הראשונה שהי' לה
 ממנו בנכרותה ואמרינן דנשאה על דעת חנאי
 הראשון . וכ"ז משום דליח צו לאו דלא
 יוכל בעלה כו' אבל אי כוס צו כלאו דלא
 יוכל בעלה אף דחייבי לאוין יש להם כתובה
 לאשה זו לא הי' לה כתובה דכיון שנאסרה
 עליו בלאו חיפסיק החנאי הראשון ועתה דבר
 חדש הוא . אבל כיון שלא נאסרה עליו דומה
 דבר זה לדין המבואר בשו"ע חו"מ סי' רכ"א
 בבג"ה הי' בהחילה קליטה בינין וחזר אחד
 וחזרו ומשכו סתם אמרינן ודאי על קליטה
 הראשונה קנו . וכ"ז הוא דווקא בלא נאסרה
 אבל אם נאסרה עליו דומה כאלו הי' חפץ
 אחר או בעלים אחרים ולריך קליטה חדשה
 וכן לענין הכתובה לריך לכתוב לה כתובה
 מחדש וזהו שאמר הירושלמי דבן נח שגירש
 את אשתו וכלכה ונשאת לאחר ושוב נתגיירו
 שניהם חין חני קורא בם לא יוכל בעלה
 הראשון לשוב לקחתה . וכיון שכן יש לה
 כתובה הקודמת :

דלכאורה אם נאמר להירושלמי אשמועינן
 לענין כתובה הראשונה הא
 הינח לדעת החוס' שהבאנו לעיל דבנתגיירו
 כתובה מאתים . א"כ אשמועינן חידוש משום
 דלא נאסרה יש לה כתובה הראשונה דאילו
 אם הי' חזלין בחר השתא לא הי' לה
 כתובה אלא ממנה אבל כיון דחזלין בסר

מעיקרה יש לה כתובה מאתים אבל לדעת
 הרמב"ם דכתובה חינו אלא מנה א"כ חין שום
 חידוש דמנה יש לה לעולם בלא חנאי הראשון
 וכאשר הקשו המפרשים דלכרמב"ם ישאר
 קושיית החוס' כתובות שם דמאי קמ"ל . בזה
 אפשר לומר כמו שכתוב בם' הפלא' ראשמועינן
 דעל דעת החנאי הראשון נשאה ויש לה
 כתובה דבלא זה אמרינן ביאה אירוסין
 עושה וכו' סבור דארוסה חין לה כתובה .
 עוד אפשר לומר על דרך הראשון שכתבו
 דהירושלמי אשמועינן לענין כתובה וכדפירשנו
 ומטעם אחר דהנה במס' זבחים פ' ז"ס
 סדר ריש לקיש לומר דמאי דפליגי ר"מ
 וחכמים במתניתין פינגל בקומץ ולא בלבונה
 בלבונה ולא בקומץ ר"מ אומר פיגול וחייבין
 עליו כרת וחכמים אומרים חין זו כרת עד
 שיפגל בכל המסיר ומפרש ריש לקיש
 דטעמא דר"מ שנתן את הקומץ במחשבה
 והלבונה בשתיקה וקסבר כל העושה ע"ד
 ראשונה עושה וחכמים פליגי עליו וסברי
 דעל דעת ראשונה לא אמרינן וע"ש ברש"י
 ולפ"ז אשמועינן בצרייתא בירושלמי דאמרינן
 הכא לכו"ע על דעת הראשונה נשאה ואף
 דבפיגול איכא פלוגתא דווקא סתם דכל
 מחשבה בקדשים מוליא בפס הוא ולא בשארי
 מקומות . ובזה יש לתרץ גם דעת הרמב"ם
 דפ' י"א מס' אשות שפסק בגר וגירות
 שנתגיירו הוא ואשתו כתובה מנה והקטש
 בלח"מ מאי קמ"ל בקושיית החוס' ולפ"ז
 יתח' ראשמועינן הכא דכו"ע מודו דעל דעת
 חנאי הראשון נשאה והוי נשואה ולא ארוסה .
 ובקטשי מהקורא יעיין בכל מה שכתבתי
 וימלא גם בזה דברים נכונים :

כ"ו צדקה פסגי . העתיק רבינו לשון רש"י
 יטו"ש

יעו"ם ואחר כך כתב דעתו והכונן שטוא כמו לדיקים וסובים ממנו ויאמר אל דוד לדיק אתה ממני כי אתה גמלתני בטובה ואני גמלתיך בדמם לדקה במעשיה יוחר ממני כי היא הלאה ואתה החוטא אליו שלא נתחיה לשלח בני והסעם כי שלח הוא טיבם ואם לא יתפון לקחת את יבמתו אביו הוא כגואל כאשר פרשתי למעלה בדין כיבוש עכ"ל רבינו :

וצריך באור דבריו הקדושים אשר באריך הרבה לפרש מילת לדקה אשר לכאורה פירושו לדקה ידוע לכל העולם. ונ"ל כוונתו ע"ד שפירש רבינו בפ' נח כי לדיק הוא הזכאי בדין היפך הרשע ועי' בדבריו שם שהארכנו בפירושו כי דעת רבינו אשר חיבת לדיק יונת על האיש המקיים בדין ולא לפנים משורת הדין. וזהו כוונתו כאלו כי קשה לרבינו בפסוק הי' לריך לכתוב ויאמר יהודה ממני ולמה כוסיף חיבת לדקה ורבותיו פירשו שזכו אמר רוב"ק כדפירש רש"י וז"ל רבינו לפרש ע"ד הפסע כי אמר יהודה כי לדקה כי עשתי עפ"י דין שרימת' אחי ועשתי ח"ע כמתוכר' שאבא אלי' מתמת' כי לא נתחיה לשלח בני וא"כ אנכי כגואל וחיבת לדקה ככה כמו החס פירוש שעשתי עפ"י הדין ומובנים היטב דברי רבינו :

סימן ל"ט פסוק ב' **ויתנהו** אל בית אוצר החכמה אח"י 1234567 הסודר .

באמלע הדברים של רבינו וזה לשונו אל ויתנו אל בית הסודר הידוע למלך שהוא מקום אשר יאסרו שם אסירי המלך לומר כי כי' זה סיבה שיכנסו שמו בחשקה והאופה . ויתכן כי עמם אסירי המלך עבדיו ומשרתיו המופתאים לו במשפט המלוכה כי שאר האסירי'

לעם ציד השופטים והשופטים בבית סדר אחר יתנו וספר הכתוב ששמו שם יוסף מאהבת לדניו אותו וכלל סבה מאת ד' . ולכאורה שני הפרטים מה שכתב רבינו מקודם בית הסדר הידוע למלך ומה שפירש ח"כ ויתכן כו' הכל ח' הוא ואיזה חילוק יש ביניהם, ואמנם כך הוא כוונת רבינו בזה שכתב ויתכן כו' הגדיל הגם יותר מכפי שכתב קודם דכנה לפי שפירש קודם בית הסדר הידוע למלך היינו כי שר ושופט חס יחטא חפ' בדברים שאינם נוגעים למלוכה שם הוא ישיבתו וא"כ בית האסורים הלז נעשה לאנשים חשובים ומפונקים חס יחטאו יתנם שם וכן יוסף בלמת ג"כ הי' איש חשוב וכן מלכים ומתמת אדם תאיר פניו וכל מי שראה באור פניו הבין כי הוא בן גדולים ואם חטא ראויו הוא להנתן שם בבית האסורים ואמנם גם גדול יש בזה שיטב שם איש המושכר לעבד אלל חין זה כ"כ גם גדול כי תואר פניו כיכר שהוא בן מלכים . אלל לפי' השני שכתב רבינו ויתכן הגם יותר מפורסם שהושיבו שם את יוסף . דכנה פי' רבינו בבית האסורים הלז נעשה למי שחטא למלך דווקא ולא לשאר עמ וחטא יוסף לא הי' למלך ועכ"ז נתנו את יוסף בבית האסורים הלז ח"כ זהו גם יותר מפורסם כי איש אשר חפא לשארי עם יתנו אותו בבית הסדר העשוי לכתובתים למלך וזהו סבה מן השמים כדפירש רבינו :

סימן מ' פסוק י"ד **כי** אם זכרתני אתך . כתב רבינו חס

תזכרני כאשר ייטב לך תעשה אתה עמדי חסד כו' ופעם אחר שזכרני לעשות עמי כטוב אשר ייטב לך שילאח מצית הסוכר

או יהי פירוש שמזכרני בלבך כאלו אני עמך כו' עוד שם ועטם מארץ העברים מארץ חברון כו' עד סוף עיין היטב לשון רבינו :

וְרִי הפעוט הי' נראה לפרש בפשיטות הכל שאמר יוסף להשר המשקים ונחת כום פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקאו וזכו הי' לפלא בעיני שר המשקים אשר המלך ישחמש אתו כבראשונה והנהוג בין במלכים אשר החומא שיחשוב המלך עוד להשיבו ולהחזירו לשררתו הראשונה לאיש הזה לא יתגבו בנית האסורים ואם נתנו בנית האסורים זהו מופת שלא יחזור עוד לשררתו הראשונה ולכן לא האמין השר המשקים ליוסף על דבריו ואמר לו יוסף להשר אל חתמה ע"ז שאני אומר לך שישיבך פרעה על כן אחר שהיית אסור בנית האסורים. דע אחס כי באמת לא היית ראוי לעונש זה אבל מה שנתנו אותך בנית האסורים זהו למעני כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך. פי' כבסתילה חבין מזה שהושיבו אותך

1234567 ת"ת

כאן בכדי שתזכרני לפני פרעה והולאתני מן הבית הזה והשחא ליחא מאד שאמר כי אם זכרתי לשון חנאי וחיוב. וניחא שאמר מארץ העברים כי העברים שנואי נפש להמלרים ולינס חשובים בעיניהם כי יחנו אותי בצור הזה אשר אסירי המלך יושבים שם וכדפי' הרמב"ן בסיומן ל"ג פסוק כ' ולמה עשו לי הכבוד הזה לשום אותי במקום גבוה הזה זהו מופת לזה שתזכרני לפני פרעה ואמר יוסף לשר המשקים שני מופתים ע"ז אחד מהשר כי הוא אינו ראוי הי' להאמר כאן וממנו שנתנו אותו בנית הסוהר אשר אסירי המלך נתונים שם והדברים נכונים. וזכה יש מקום להלדיק את יוסף הלדיק שאמר לשר המשקים כי אם זכרתי. ואמנם מה שאמרו רז"ל שהוסיפו לו מחמת זה שתי שנים יען כי סביבו נשערה מאד ואפשר המחשבה בשעת מקשה הי' לסמוך ע"ז אבל צפוי לא אמר יוסף לשר המשקים שיזכרכו רק ההכרח הי' שיאמר לו הדברים הללו :

פרישת מקץ

המקיים אותו בטבעו כגון חומטין שהזכירו רבותיו. ולכאורה ל"ע דברי רבינו שפירש לבון על ידיעה כנהגות עם בני אדם וחכם שיודע לשמור החבואה ואימא חיפכא. ואפשר לומר שזכו מותאם עם הכלל הידוע דנבון הוא מי שיודע להבין דבר מתוך דבר וחכם הוא מי שאסף חכמה הרבה מאחרים כידוע מה

סיומן מ"א פסוק ל"ג בתוך דברי רבינו ואמר לו שיהי' נבון וחכם נבון שידע לנהל עם ארץ מלרים בלחם לפי הטף מידו ולתת להם כדי חיוסס וימכור כמותר לארלות האחרות לאסוף פושר וממון לפרעה וחכם שידע לקיים החבואה בלא הרקב שיערב עם כל מין דבר

מה שאמרו רז"ל ששאל אריוס את רבי יוסף מה בין חכמי לנביאי חכם דומה לשולחני פסיר כשמביאין לו דיגדין לראות רואה וכשאין מביאין לו יושב וחוכח גבון דומה לשולחני חגר כשמביאין לו מעות לראות רואה וכשאין מביאין לו כוח מחזיר ומביא משלו. והנה האיש צריך לנהל עם רב הסכרה כי שכלו צריך להיות חריף וחד שיכל להבין המשק והתפץ של כל אחד ולריך בכל יום עלות טונות ומתודעות נגד כל שכל של איש פרטי ולכן ע"ז מונח לשון נבון אבל עלה לשמור חבואה שלא תרקב לזה אינו צריך בכל רגע עלות חדשות בחריפות וחידוד השכל רק לידע פעם אחת העלה היעולה לזה זהו מכוונת בשם חכם ודברי רבינו נכונים :

אוצר החכמה

סימן מ"ב פסוק ו' **ויתנכר אליהם**. ששם המלנפת על מלחו וקלם הפנים ושנה עלמו כמו שנאמר באשה ירבעם קומי גא וכשתחת ולא ידעו כי אשת ירבעם את וכתוב ויחי כבואה והיא מתנכרה או יחי ויתנכר בכלן שכתנכר להם בדבריו שדבר להם קשות ואמר להם זכעם כאלו לא יבא אדם לפניו לשבור מאין באתם לפני ויאמרו מארץ כנען לשבר אוכל ובאשר ^{הוא} הכירו לו זה אז נחברר לו שהם אחיו באמת וזה טעם ויכר יוסף פעם שנית כי נתוסף לו בהם היכר וידיעת אמת. ורש"י כתב נעשה להם כנכרי בדברים לדבר אחס קשות ועל דעתו יחי ויתנכר לומר שדבר כאיש נכרי ואינו נכון עכ"ל :

האריך רבינו לפרש מילה ויתנכר ופירש רבינו שני פירושים ע"ז או שיתנכר בשני צנדי וכסה אח הפני במלנפת אשר על ראשו או שכתנכר בדברים שדבר

קשות וחילוק יש בין שני הפירושים לפירוש סראשון כתנכר ח"ע כדי שאחיו לא יכירוהו ולפירוש השני כתנכר כדי שיכירם הם אחיו או שארי אנשים אבל לא חשש אולי אחיו יכירו אותו. וזהו פירוש רבינו. אבל רש"י פירש נעשה להם כנכרי בדברים לדבר אחס קשות וזהו ללא תועלת בענין הסכרה רק ללערס ע"ז כתב רבינו ואינו נכון כי לזה די שיכתוב בפסוק וידבר אחס קשות ולמה לי' לכתוב ויתנכר בשלמא לפירוש רבינו צריך לכתוב ויתנכר שזהו תועלת לנורך הסכרה שיכירם או שאחיו לא יכירו אותו. אבל לשיטת רש"י הוא מיותר זהו כוונת רבינו :

אבל אנכי בעמי מלאתי מקום ליטב דברי רש"י ולדעתו כוונת רש"י ג"כ שדבר עמהם כאיש נכרי זהו תועלת שלא יכירו אותו. דכנה אמרין בש"ס זכמה דוכתי דעיקר הכרת בני אדם הוא בטביעת עין דקלא וכדרכותו דאלת"כ איך בני אדם מותרין בנשותיהם בלילה וסומא איך מותר באשתו א"כ הנכוג להכיר את חבירו בקול ורבינו הרמב"ן פירש בעלמו בפ' תולדות סי' כ"ז פסוק י"ב דיעקב אביו כשבא ליטול הברכות שינה הקול לזאת סי' ירא יוסף שיכירו אותו בקול ובפרט כי זרע יעקב קולם נאס אפי' כשהיו במלכותם ובשררוחם דברו בענוה ונמיכת רוח כי מורא שמים עליהם ואיך יתגאה כי ד' לנגד עיניו תמיד ולזאת אמר דוד ואנכי תולעת ולא איש כי תמיד ישב באימה וביראה כמבואר בשו"ע או"ח בהג"ה בסימן א' שויתי ד' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בחורג ובמעלת הלדיקים בו לזאת סי' דוד המלך ע"ה בעיניו תמיד כחולעת שפל ובזה בעיניו וכן יוסף הלדיק ולכן חשש כי אחיו יכירו אותו. ואך כי הכירם כתנכר

ישיבת ארץ ישראל מלוא נראה ללא אפשר
 לומר משו"ס לא הודיע לאביו אחד כי מגדול
 השוקת יעקב אביו ע"ס להסתרות פנים
 עם יוסף ודאי הי' נוסע למלרים הוא וב"ב
 ובפרט כי כבוד גדול זהו ליוסף שידעו שמה
 כי הוא"ן בן מלכים ולא עבד ועוד כי אפי'
 בשני הרעב לא הלך למלרים עד שנלעוה מפי
 השם כדכתיב צפ' ויגש מ"ו ב' אל הירא
 מרדה מלרים וא"כ אין חילוק אם הי' יודע
 מקודם או אח"כ. ואין ראוני להאריך בקושיות.
 אך הנלענ"ד פשוט כמו שפי' רש"י צפ' וישב
 בשם הסתחומא כי לא גילה ילחק ליעקב
 משום שאמר כיון דהקב"ה אינו מגלה וכן
 יוסף לא גילה מטעם זה שאמר כיון דהקב"ה
 אינו מגלה. ומה שאמר להם בסוף שיאמרו
 לאביהם אפשר כי זה הי' צרות הקודש
 שהודיעו לו שיגלה. ואולי נכון כמו שכתוב
 במדרש ויגש פרעה ל"ג כיון שראה
 יוסף שסכימא דעתם להחריב את מלרים
 אמר יוסף בלבו מועב שאחווודע להם ואל
 יחריבו את מלרים הרי שהודיע להם כי הוא
 יוסף מחמת אונם :

התוכר ועשה עלמו כנכרי לדבר בגאווה
 כמנהג המלכים שישברו כי הוא מלך מלרים
 וילוד מלרים וכיחא דברי רש"י :
 פסוק ט' **האריך** רבינו לפרש מה שלא
 ראה יוסף לגלות לפניהם אוצר החכמה
 כי הוא אחיהם מחמת כי ראה שיחקיים
 החלומות אשר חלם לו והביא ראוי כי זהו
 הטעם משום דיש לתמוה אחרי שעמד יוסף
 במלרים ימים ובי' פקיד נגיד צבית שר גדול
 במלרים איך לא שלח כתב אחד לאביו
 להודיעו ולנחמו כי מלרים קרוב לחברון כששה
 ימים ואילו הי' מהלך שנה פי' ראוי להודיעו
 לכבוד אביו ויקר פדיון נפשו ויפדנה צרוב
 ממון אבל הי' רואה בשתחיות אחיו לו וגם
 אביו וכל זרעו אהו אי אפשר להיות בארצם
 והי' מקוה לכיחותם שם במלרים כי ברחותו
 הללחתו הגדולה שם וכל שכן אחרי ששמע
 חלום פרעה שנחבר לו כי יבאו כולם שמה
 ויחקיימו כל חלומותיו. ולדעתי העני' זה
 אינו מספיק לתרץ רק שלא הודיעו לאביו עת
 כיוחו עבד אבל בשעה שנעשה מלך למה לא
 הודיע או לאביו ואי משום כ"ז שלא הי' הרעב
 לא הי' מחרטה יעקב אביו לילך למלרים כי

פרשת ויגש

נראה דפעות יחודם הי' כי בזה שיטתו את
 בנימין אללו יגרום מיתח להזקן ואביהם הזקן
 לא חטא ליוסף מאומה כי ימותו שנייה ואין
 זה משפט אמת להרוג שני נפשות בעד שאחד
 נוב

סימן מ"ד פסוק י"ח **רבינו** הגדול
 כרמב"ן
 דחק עלמו לדעת אריכות הדברים של יחודם
 ואמר שחול לעורר רחמיו. ולי שהדיוט הי'